

sering, digitalisering of andere tijdgeestontwrichtende ‘-isering’ van de afgelopen decennia. Zelfs inhoudelijk is de argumentatie opvallend modernistisch gebleven: nog altijd gericht op kunst als finaal (autonoom) product en vanuit het perspectief van een journalist die nog altijd neutraal en observerend pretendeert te zijn..

Een voorbeeld. Ongeveer twee jaar geleden was er in *TM*, tijdschrift voor theater, muziek en dans een polemiek ontvlamd tussen theaterrecensenten Pieter Bots (*Het Parool*) en Loek Zonneveld (*De Groene Amsterdammer*). Hoewel het een interessant debat had kunnen worden over kunstkritiek, spitste de pennenstrijd zich voornamelijk toe op de vraag of een recensent wel of niet contacten mag onderhouden met kunstenaars. Nu is het jammer dat er voornamelijk over de fysieke distantie van een criticus werd gesoebat en dat een potentieel waardevolle discussie vertroebeld werd door de vraag of je wel of niet wijn met de maker mag drinken na een voorstelling. Jammer, omdat – zoals ook Alexander Schröder zegt in het digitale tijdschrift *Lucifer*, naar aanleiding van deze discussie – kritische distantie niet zozeer een fysieke als wel een mentale houding is. En juist met het oog op de zogeheten ‘kritische distantie’ wordt het interessant wat deze critici zeggen. In *TM* stelt Zonneveld namelijk het volgende: ‘Als ik ga zitten aan mijn schrijftafel, dan ben ik soeverein.’ Nog opvallender is het feit dat Schröder het daar kennelijk mee eens is: ‘Zonneveld heeft gelijk: gaan-zitten-aan-de-schrijftafel en soeverein-zijn vallen samen in één moment. In de kunstkritiek is *distantie* een mentale houding.’ De begrippen distantie en soevereiniteit worden hier door Schröder wel wat al te makkelijk aan elkaar gekoppeld. Met het begrip ‘soevereiniteit’ immers, plaatst de recensent zich als het ware in de ivoren toren. Er zit geen gradueel verschil besloten in dit begrip: het is de statische (I/eye)-God die soeverein is. En dat lijkt mij niet wat Schröder voor ogen heeft als hij het heeft over de ‘mentale houding’ van de recensent. In de term ‘distantie’ echter zit – letterlijk bijna – speling. Het is een dynamisch begrip, waarin besloten zit dat de afstand in het ene geval groter, en in het andere geval kleiner kan zijn. Het is daarmee ook een begrip dat – meer dan de wat romantisch en antagonistisch getinte soevereiniteit – past in deze tijd. Dat Zonneveld zichzelf soeverein noemt, zegt iets over de traditie en positie waar hij zich in plaatst. Het is op zijn minst opmerkelijk dat, in tijden van post-postmodernisme deze criticus zich nog steeds een buiten-maatschappelijke positie toebedeelt en zich daarmee in de beste romantische traditie plaatst: *the splendid isolation* van de ivoren toren en de klassieke kloof tussen subject en object. Maar het vermoeden rijst dat hij niet de enige journalist is die nog steeds – al dan niet in het diepste van zijn gedachten of dichter op de tong – meent dat hij/zij onafhankelijk kan schrijven. Blijkbaar hebben de dood van de Auteur, het omverwerpen van het Cartesiaanse denken en de postmoderne fragmentatiebom die de kunsten, theorie en filosofie hebben geraakt géén invloed op de criticus. Althans, volgens die criticus zelf. Wat dat

zegt over het verhaal dat de kunstjournalist aan de wereld vertelt, laat zich raden.

[VRIJDAG 23 JUNI, 20.15 *Dido & Aeneas*, Sasha Waltz, Muziektheater Amsterdam]

Een eerste probleem waarvoor de kunstjournalist zich tegenwoordig gesteld ziet, is het feit dat (politiek) Nederland de laatste jaren steeds sterker geneigd is de functie van kunst in relatie tot de maatschappij te definiëren. Daarnaast wordt kunst, ten gevolge van de trend die ‘culturele industrie’ heet – een term die consequent foutief geïnterpreteerd wordt – meer en meer gedwongen zich in pragmatische, marktgerichte stappenplannen te verantwoorden. Zeker op beleidsmatig niveau is het *bon ton* om kunst in instrumentele termen te vatten en te beperken tot een vaste betekenis in relatie tot de wereld van het nu: wat hebben we eraan? *Wat moeten we d'r mee?* Wat levert het op? Nu ben ik de laatste om te zeggen dat kunst terug de autonome toren in gejaagd moet worden, maar 180 graden de andere kant opdraaien is ook weer overdreven en, nog belangrijker, onwenselijk. Kunst is niet te vatten in simplistische, oppositionele termen als zinvol versus zinloos, nuttig versus niet nuttig. Kunst opereert juist in het spanningsveld tussen de instrumentele en de autonome functie: zij staat op zichzelf én in relatie tot, zij is autonoom én doelmatig en zij staat tegelijk buiten én in de tijd.

Deze spanning tussen autonome en instrumentele waarde van kunst wordt ook door kunstjournalisten nogal eens veronachtzaamd. Doorgaans is men gewend om kunst te ‘beoordelen’ in finale termen: we kijken naar het eindproduct. En dan vooral naar het eindproduct als autonoom kunstwerk. Dit probleem ligt niet alleen bij de kunstkritiek. Ook de subsidiëringkanalen hebben, als gevolg van deze oppositionele denktrant, de neiging om groepen als *Made in da Shade* en *Don't Hit Mama* te zien als ‘sociaal werk’, zoals Nita Liem het probleem verwoordde. Een groep als *Don't Hit Mama* is gehuisvest in de Bijlmer (zuidoost Amsterdam), werkt met jongeren en laat zich onder meer beïnvloeden door clubdans. Het stempeltje ‘urban’ wordt dan al snel uit de kast getrokken met alle vooroordelen en consequenties van dien.

Een tweede probleem is het gebrekkige instrumentarium van de kunstjournalist in relatie tot een steeds complexer wordend product. De wijn is nieuw, maar de zakken zijn stoffig en rafelend. Omdat zijn of haar instrumentarium nauwelijks wordt bevraagd, lijkt het of de kunstjournalist nog steeds de mogelijkheid heeft om absolute kwaliteitslabels uit te delen. Uitsluiting van bepaalde kunstproducten lijkt echter vooral politieke (institutionele) redenen te hebben. Men heeft de mond vol van democratisering, cross-over en interculturaliteit, maar in de praktijk blijkt er maar moeilijk beweging te komen in de kunstjournalistiek. Documentaire-maakster Ann van Dienderen, te gast bij An Academy, wil daar verandering in aanbrengen. Zij houdt zich al geruime tijd bezig